

нормативно-правове забезпечення праці особливої категорії працівників покликана забезпечити надання додаткових переваг, гарантій, які чітко не врегульовані чинним Кодексом законів про працю України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конвенція № 111 від 25 червня 1958 р. «Щодо дискримінації в галузі праці та занять» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_161#Text (дата звернення: 06.05.2023)
2. Конвенція про рівне винагородження чоловіків і жінок за працю рівної цінності № 100 від 29.06.1951 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_002#Text (дата звернення: 06.05.2023)
3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18.12.1979 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text (дата звернення: 06.05.2023)
4. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV. Відомості Верховної Ради України, 2005, № 52, ст.561
5. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 06.05.2023)
6. Про основні засади молодіжної політики: Закон України від 27.04.2021 № 1414-IX. Відомості Верховної Ради України, 2021, № 28, ст.233
7. Шульженко І. В. Диференціація правового регулювання праці за статевою ознакою. Право України. 2007. - № 4. С. 71-74

УДК 364.465

DOI: 10.32751/2617-5967-2023-02-08

Сіньова Л. М.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри трудового права та
права соціального забезпечення,
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ВОЛОНТЕРСТВА В УКРАЇНІ

Стаття присвячена дослідженню еволюції волонтерського руху. Зокрема, в статті проаналізовано волонтерство від появи на міжнародній арені до впровадження в національну правову систему. Розглянуто весь спектр волонтерської діяльності, яка має за мету допомогти іншим. Відповідно до наведених прикладів зроблено висновок, що волонтерство є необхідною та суспільно корисною діяльністю.

Ключові слова: волонтерство, благодійна діяльність, громадянське суспільство, волонтерські організації.

History of the formation and development of volunteering in Ukraine. The article is devoted to the study of the evolution of the volunteer movement. In particular, the article analyzes

volunteering from the appearance in the international arena to the introduction into the national legal system. The whole spectrum of volunteer activity, which aims to help others, is considered. In accordance with the above examples, it was concluded that volunteering is a necessary and socially useful activity.

Keywords: *volunteering, charity, civil society, volunteer organizations.*

Постановка проблеми. В умовах сьогодення волонтерський рух набуває все більшого поширення і стає дієвим механізмом протягом останніх років. Проте громадяни нашої країни необізнані з правовим регулюванням даної діяльності, а також її історією та шляхом розвитку.

Метою статті є дослідження еволюції волонтерського руху в Україні, його стану та перспективи, а також аналіз правового регулювання.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні під час війни в Україні волонтерство є однією з найбільш потужних допомог для багатьох верств населення, особливо військових. Завдячуючи волонтерству більшість питань та задач, які є необхідністю для більшості людей та військових закриті саме волонтерами. Наприклад, необхідність продуктів, ліків, одягу, зібрання грошей за декілька днів на авто чи донорство. Серед найбільших українських фондів можна виділити такі: «Повернись живим», Благодійний фонд Сергія Притули, «Razom for Ukraine», волонтер Ігор Лаченков, Благодійна платформа UNITED24, Благодійний фонд Київська школа економіки (KSE Foundation), неприбуткова організація Nova Ukraine, КОЛЮ, Благодійний фонд «Армія SOS», благодійна неприбуткова організація United Help Ukraine та інші.

На сьогодні волонтерство – потужний суспільний рух, який може взяти на себе частину повноважень соціальних установ. Волонтери, працюючи на благо суспільства, допомагаючи людям та групам у складних життєвих обставинах, показують суспільству, що в житті є речі більш цінні, ніж отримання матеріальної нагороди. Сьогодні напрямки роботи волонтерів дуже широкі: охорона довкілля, сфера культури, розвиток і зміцнення позитивного іміджу країни тощо, що допомагає суспільству впевнено стояти на ногах, а волонтеру – не лише отримати задоволення від доброї справи, а й безцінний життєвий досвід, набути професійних знань та навичок [1]. Як бачимо, волонтерство в Україні під час воєнного стану є важливим та необхідним для наших мирних громадян та для військових. Держава має вистояти та зберегти свою незалежність в цій війні та не забувати, що саме завдяки волонтерам та їхній активній громадянській позиції ми здобудемо Перемогу [2, с. 246].

Волонтерський рух бере свій початок у 1859 рік, коли швейцарський підприємець і громадський діяч Жан Анрі Дюнан, вражений страшними наслідками однієї з найкривавіших битв австро-італо-французької війни (під Сольферіно на полі бою лишилися вмирати більше дев'яти тисяч скалічених солдат), фактично ініціював створення Міжнародного комітету Червоного Хреста – організації, що на добровільних засадах надавала би першу медичну допомогу пораненим. Пізніше Дюнан став першим лауреатом Нобелівської премії миру. Принципами, які він започаткував в цій організації, почали користуватись активні громадяни в багатьох країнах світу, і цей рух поступово охоплював різні види діяльності: допомога бідним, важкохворим, сиротам, навчання грамоті, боротьба з пияцтвом. В XIX столітті особливо розвивається благодійницька діяльність, яка ставить собі ту ж мету [3].

Міжнародний день волонтерів світова громадськість відзначає 5 грудня. Рішення про це свято було прийнято Генеральною Асамблеєю ООН у 1985 році. Добровольці (а в останні роки все частіше можна почути трансформоване з англійської – волонтери) – це люди, які витрачають свій вільний час на благо суспільства. Вони присвячують суспільству свій талант, час, енергію, не чекаючи винагороди. Наприклад, такі люди добровільно зголошуються допомагати прибирати громадську територію, поширювати плакати чи брошури соціальної кампанії, готові безкоштовно проводити екскурсії рідним містом, бути перекладачами на великих міжнародних спортивних змаганнях. Більш того, добровольці допомагають персоналу в дитячих будинках і будинках престарілих, поспішають на допомогу при ліквідації наслідків стихійних лих [4].

На думку вітчизняного науковця Н. В. Заверико, історія волонтерства в Україні нараховує понад 100 років. Першими вітчизняними волонтерами можна вважати представників Червоного Хреста, які організовували добровільний запис у сестри милосердя для роботи в шпиталях та лікарнях для бідних. За деякими даними, зберігалася розписка від 21 січня 1919 року щодо пожертви селянами другій сотні Окремого куріння Січових стрільців м. Нового Буга: 38 хлібів, 12 кусків сала, 11 карбованців і 60 копійок. У радянський період, де панував дух братства, спільноти, волонтерство набуло риси почесної повинності, згадаймо хоча б славнозвісні «суботники» або ж «недільники». Частенько можна було почути фразу: «добровільно-примусово». Сутнісний зміст явища добровільництва було змінено, а добра воля окремої людини була підмінена волею спільноти, держави, влади, які ставилися вище за окрему особистість [5, с. 10].

Офіційно волонтерство в Україні з'явилося на початку 1990-х років, та було затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 року «Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг».

Відповідно до ч. 3 ст. 1 Закону України «Про волонтерську діяльність» [6] від 19.04.2011 року № 3236-VI волонтерська діяльність здійснюється за такими напрямками: надання волонтерської допомоги з метою підтримки малозабезпечених, безробітних, багатодітних, бездомних, безпритульних, осіб, які потребують соціальної реабілітації, осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах; здійснення догляду за хворими, особами з інвалідністю, самотніми, людьми похилого віку та іншими особами, які через свої фізичні, матеріальні чи інші особливості потребують підтримки та допомоги; надання волонтерської допомоги громадянам, які постраждали внаслідок надзвичайної ситуації техногенного чи природного характеру, дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації у Донецькій та Луганській областях, здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України та/або іншої країни проти України, у результаті соціальних конфліктів, нещасних випадків, а також жертвам кримінальних правопорушень, біженцям, внутрішньо переміщеним особам; надання волонтерської допомоги особам, які через свої фізичні або інші вади обмежені в реалізації своїх прав і законних інтересів; проведення заходів, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища, збереженням культурної спадщини, історико-культурного середовища, пам'яток історії та культури, місць поховання; сприяння проведенню заходів національного та міжнародного значення, пов'язаних з організацією

спортивних, культурних, молодіжних та інших видовищних і громадських заходів; надання волонтерської допомоги для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру; надання волонтерської допомоги Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час дії особливого періоду, дії правового режиму надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації у Донецькій та Луганській областях, здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України та/або іншої країни проти України; надання волонтерської допомоги для подолання наслідків бойових дій, терористичного акту, збройного конфлікту, тимчасової окупації; утвердження української національної та громадянської ідентичності; надання волонтерської допомоги для подолання наслідків збройної агресії російської федерації проти України та/або іншої країни проти України, а також для післявоєнного відновлення і розвитку України; надання волонтерської допомоги особам/сім'ям, які опинилися у складних життєвих обставинах через шкоду, завдану бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією, збройною агресією російської федерації проти України та/або іншої країни проти України; сприяння уповноваженому органу з питань пробації у здійсненні нагляду за засудженими та проведенні з ними соціально-виховної роботи; сприяння центральним і місцевим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам та організаціям, об'єднанням громадян, а також фізичним особам, які здійснюють соціальний патронаж, у проведенні заходів, спрямованих на соціальну адаптацію осіб, які відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, а також звільнені від подальшого відбування зазначених видів покарань на підставах, передбачених законом; надання волонтерської допомоги особам, які постраждали внаслідок інфекційних (небезпечно інфекційних, особливо небезпечних інфекційних) хвороб та епідемій; надання волонтерської допомоги, пов'язаної із захистом та рятіванням тварин; надання волонтерської допомоги за іншими напрямками, не забороненими законодавством.

Варто наголосити, що волонтерство визнане на державному рівні, що знаходить підтвердження в окремих законодавчих документах, зокрема у Законах України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», «Про соціальні послуги», в яких добровільна праця волонтерів визнається як необхідна та суспільно корисна.

Вивчаючи питання волонтерської діяльності слушно зазначити, що спектр благодійної діяльності волонтерів дуже широкий: 1) це допомога особам з інвалідністю, особам похилого віку, безробітним, бездомним, безпритульним, багатодітним сім'ям, сиротам та малозахисним верствам населення; 2) добровільна праця на підтримку громадських та благодійних організацій; 3) можуть організовувати змагання або мистецькі фестивалі; 4) волонтери можуть виступати організаторами заходів, пов'язаних із охороною довкілля чи збереженням культурної спадщини; 5) надавати безкоштовні консультації юристів, фінансистів, PR-фахівців, дизайнерів, веброзробників, перекладачів тощо; 6) участь волонтерів у зборі фінансів на ту чи іншу благодійну ініціативу. Таким чином, волонтерська діяльність спрямована на допомогу одній із вищезазначених

категорій. На сьогодні, в Україні їх участь та потреба дуже високо цінується і необхідна нашій державі [7].

На прикладі Овідіопольської громади зазначимо, що на протязі всієї війни громада допомагає нашим бійцям, самотнім людям, хворим і малозабезпеченим, сиротам та внутрішньо переміщеним особам.

Мешканці Овідіопольської громади, які не залишаються осторонь проблем нашої держави, на підтримку міста Миколаїв та хлопців ЗСУ власними силами зібрали 16 тонн питної (бутульованої, магазинної) води. Окрім того, ними була організована акція «Питна вода для Херсону». На постійній основі проходять благодійні ярмарки на підтримку ЗСУ. Овідіопольською селищною радою постійно надається гуманітарна допомога у вигляді продуктів харчування, дитячого харчування, дитячих підгузків та засобів жіночої гігієни та ін., особам, з числа соціально незахищених верств населення, які опинилися у скрутному становищі і потребують допомоги, а саме: багатодітні сім'ї; дитячі будинки сімейного типу; малозабезпечені сім'ї; родини, які виховують дітей з інвалідністю; сім'ї які є опікунами/підклувальниками над малолітніми дітьми; матері одиначки, які перебувають на обліку в Управлінні соціального захисту населення Одеської районної державної адміністрації, особам/сім'ям, які перебувають на обліку КУ «Центр надання соціальних послуг» Овідіопольської селищної ради та іншим вразливим категоріям населення Овідіопольської територіальної громади, які особливо гостро потребують допомоги та підтримки та внутрішньо переміщеними особами, які мешкають на території Овідіопольської громади.

Станом на 31 травня 2023 року на території Овідіопольської громади зареєстровано 776 внутрішньо переміщених осіб. З метою ефективного вирішення зайнятості населення, Овідіопольською селищною радою було організовано участь внутрішньо переміщених осіб, які перемістилися до Овідіопольської громади та учнів старших класів Овідіопольського ЗЗСО ім. Т.Шевченка у «Ярмарці вакансій», яку провів Одеський обласний центр зайнятості за участю представників Одеської обласної ради та Одеської районної військової адміністрації. На «Ярмарці вакансій» було представлено понад 1200 актуальних вакансій та взяло участь понад 70 роботодавців, що дало можливість внутрішньо переміщеним особам: одразу пройти співбесіду; отримати інформацію щодо проходження професійного навчання, з метою опанування актуальних професій; отримати ваучер, що надає право безоплатно пройти навчання за кошти Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття; отримання консультацій щодо можливості отримання мікрогрантів для відкриття та розвитку власної справи. Учні старших класів були ознайомлені з інформацією щодо можливості вступу до професійних (професійно-технічних) та вищих навчальних закладів.

В Центрі культури та дозвілля Овідіопольської селищної ради пройшов фестиваль-конкурс «МакІзірка» пам'яті нашого земляка, талановитого співака Максима Браславського, який 8 лютого 2023 року віддав своє життя у боротьбі за визволення України від російських загарбників.

Як бачимо, на прикладі Овідіопольської громади небайдужість громадян, волонтерів, спеціалістів Відділу соціальної політики та керівництва Овідіопольської селищної ради.

Висновки. З викладеного можемо дійти висновку, що волонтерська діяльність є запорукою успішного функціонування суспільства, а також однією з найголовніших

складових громадянського суспільства. Під час кризових подій в Україні волонтерські організації значно впливають на перебіг подій, відбувається організована підтримка і допомога армії, переселенцям та усім, хто зазнав негативного впливу від війни [8, с. 82]. Таким чином, держава та суспільство мають підтримувати та допомагати тим, хто безкорисно працює на Перемогу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Фокіна І. О. Волонтерська діяльність як засіб розвитку особистості, її соціалізації та виховання основ гуманізму і добротності. Вісник. Наука і практика. Zwiastować. Nauki i praktyki. URL: <https://ua-referat.com/%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE>.

2. Сіньова Л.М. Волонтерство в Україні в період воєнного стану Крим – це Україна: стратегія деокупації та реінтеграції: матеріали Міжнародного науково-практичного круглого столу (м. Одеса, 24 лютого 2023 року). – Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. – 322 с.

3. Матяш М. Українське волонтерство – явище унікальне. Йому завдячуємо суверенітетом URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2324579-ukrainske-volonterstvo-avise-unikalne-jomu-zavdacuemosuverenitetom.html>.

4. Міжнародний день волонтерів святкують у світі 5 грудня URL: <http://old.dyvensvit.org/news/9983.html>.

5. Дійков М.І. Матеріали для використання у навчально-виховній роботі вчителів історії «Історичні аспекти волонтерського руху в Україні» URL: <https://naurok.com.ua/tema-istorichni-aspekti-volonterskogo-ruhu-v-ukra-ni-materiali-do-vihovno-roboti-313068.html>

6. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011 № 3236-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 42, ст. 435.

7. Сіньова Л.М. До 160-річчя виникнення волонтерського руху: історико-правові аспекти // Теорія та практика адаптації законодавства України до законодавства ЄС: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 8 червня 2018 року / за ред. проф. Р.С. Мельника, відпов. ред. к.ю.н. Л.Ю. Малюга. К.: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 380 с. URL: <https://www.law.knu.ua/images/news/2018/06/18/08-06-2018.pdf>

8. Яковлєва Д. А., Сільвестрова О. Ю. Напрями та особливості волонтерської діяльності в умовах воєнного стану на прикладі Радехівської територіальної громади Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Соціальна допомога і соціальна робота: виклики сучасності». Луцьк, ЛНТУ, 2022. 272 с. С. 80-82